

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.707.03 Національного університету
цивільного захисту України,
доктору наук з державного управління,
професору, Заслуженому працівнику
освіти України
Світлані ДОМБРОВСЬКІЙ

ВІДГУК ОПОНЕНТА

доктора наук з державного управління, професора **Лелеченко Анжели Павлівни** на дисертаційну роботу Цимбала Богдана Михайловича “Механізми публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України”, подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

1. Актуальність теми дослідження, її зв'язок із науковою тематикою

Тема дисертаційного дослідження представляє значний науковий та практичний інтерес, оскільки у системі ефективного публічного управління безпека особистості виступає важливим пріоритетом і повинна забезпечуватися дієвими механізмами її реалізації, що дозволить зміцнити соціальну безпеку суспільства, спільноти, держави. При цьому розроблення дієвого інструментарію публічного управління безпекою особистості – шлях до вирішення та попередження масштабних соціальних та економічних криз, а також суспільно-політичних конфліктних ситуацій. Для вирішення цих проблемних питань необхідна ґрунтовна розробка науково-методологічних засад розвитку системи публічного управління безпекою особистості України як в умовах нестабільності, так і в умовах сталого розвитку.

Усе це обумовлює необхідність заповнення “прогалини” в науці державне управління щодо розкриття теоретико-методологічних засад та науково-практичного обґрунтування важливості здійснення публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку, а також

вироблення рекомендацій щодо його практичного впровадження в Україні. Така спрямованість наукового пошуку зумовила виконання Б.М. Цимбалом дисертаційного дослідження у межах науково-дослідної роботи за темою “Розробка механізмів державного управління соціально-економічною сферою та її галузями в контексті забезпечення безпеки українського суспільства” (ДР № 0118U001007), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. У процесі виконання НДР автором представлено пропозиції з удосконалення інституціонального середовища державної політики сталого розвитку України в напрямі забезпечення соціальної безпеки й безпеки особистості.

Відтак, дисертаційне дослідження Б.М. Цимбала є своєчасним, актуальним й умотивованим науково-теоретичними та практичними потребами державно-управлінської діяльності.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення із дисертацією, рефератом і публікаціями Б.М. Цимбала дають підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та рекомендації мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування, їх достовірність зумовлена вдалим розв’язанням головних теоретичних завдань, що сприяло реалізації поставленої мети та завдань дослідження. Дисертант коректно визначає методологічний апарат наукового доробку, в основу якого покладено використання комплексного, інституціонального, організаційно-функціонального та модельного підходів. Варто відзначити, що під час глибокого вивчення обраного предмета дослідження автор застосував такі загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, як логічного узагальнення, факторного аналізу, синтезу й абстрагування, теоретизування, індукції, дедукції, контент-аналізу, порівняння, вибірки й опису, моделювання, прогнозування тощо (с. 23-24).

Безсумнівною перевагою роботи є розгляд досліджуваної проблеми з позиції філософії, теорії управління, економічного аналізу та ін., що дало

можливість досліднику визначити та охарактеризувати проблемне поле, виявити основні зв'язки між його елементами.

На користь достатньо високої оцінки достовірності й обґрунтованості сформульованих автором положень свідчить і значна емпірична база дисертаційного дослідження. До неї відносяться як нормативно-правові акти, так і офіційні статистичні й аналітичні дані.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Основні положення наукової новизни отриманих результатів полягають у комплексному розв'язанні актуальної наукової проблеми в галузі публічного управління та адміністрування, що полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних основ і розробленні практичних рекомендацій з удосконалення механізмів публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України.

Наукова новизна результатів конкретизується в таких положеннях *уперше*:

– обґрунтовано методологічні засади побудови системи публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку, що полягають у застосуванні комплексного підходу, з одного боку, до формування правового, організаційного, економічного та безпекового механізмів, які приводять цю систему в рух, а з іншого – до оцінювання напрямів їх функціонування (с. 95-108);

– запропоновано концептуальні засади вдосконалення публічного управління у сфері безпеки особистості та сталого розвитку України, що передбачають систематизацію дії його організаційного механізму (с. 263-280);

– визначено новації у правовому механізмі публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України, серед яких найбільш значущою є прийняття концепції безпеки особистості (с. 285-302).

Одними з найбільш вагомих здобутків, зважаючи на зміст завдань

дисертаційного дослідження, є *вдосконалення* дисертантом:

– наукових положень про те, що безпека виступає універсальною цінністю лише остільки, оскільки допускається її змістовне різноманіття, відсутність у кожний момент часу єдиного конкретного смислового способу безпеки (с. 30-40);

– комплексного підходу до впровадження перспективних форм публічного управління у сфері забезпечення сталого розвитку та безпеки особистості, у межах якого (підходу) обґрунтовано необхідність доопрацювання чинної правової бази України шляхом її доповнення положеннями щодо розвитку форм координації (с. 239-256);

– напрямів розвитку організаційного та економічного механізмів публічного управління у сфері безпеки особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України, які передбачають заходи з реагування на загрози в цій сфері, задля оцінювання стану інституційної реалізації яких (заходів) запропоновано застосовувати ключові показники ефективності (с. 307-327).

Крім того, важливе значення мають положення дисертації, у межах яких *дістали подальшого розвитку*:

– проблематика безпеки особистості крізь призму її характеристики як об'єкта публічного управління, яку (проблематику) обґрунтовано в межах загальних положень галузі “Публічне управління та адміністрування”, що дозволили встановити напрямки вдосконалення вітчизняного законодавства у сфері національної безпеки із урахування науково-теоретичних засад (с. 77-91);

– визначення генези функціонування правового механізму публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України з позиції його стратегічності, що дало змогу згрупувати декілька етапів (с. 140-150);

– контент-аналіз правового підґрунтя реалізації й оцінювання інституціональної системи державного управління соціальною безпекою регіонів в Україні, що дозволив згрупувати та схематично представити наукові підходи до оцінювання результативності реалізації такого управління (типові, методичні, технологічні) (с. 245-263);

– узагальнення закордонного досвіду реалізації моделей публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку держави із застосуванням модельного підходу до визначення можливостей використання позитивного даного досвіду, що передбачає включення до переліку критеріїв оцінювання ситуаційних змін взаємопов'язаних моделей (с. 182-195).

Заслуговує на увагу обґрунтування автором підходів до оцінювання стану результативності дії організаційного та економічного механізмів публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України в розрізі основних складників. Унаслідок цього встановлено поліцентричність формування організаційного механізму публічного управління в цій сфері та невідповідність його функціональної будови об'єктові державного впливу через неврахування положень інституціоналізму, що підтверджено результатами стану функціонування економічного механізму публічного управління за стратегічними й оперативними цілями у таких сферах, як демографічна, охорона здоров'я та праці, наука та освіта, культура, рівень життя, зайнятість і соціальна підтримка населення, забезпечення гендерної рівності та ін. (с. 155-179) тощо.

Таким чином, розроблені та обґрунтовані в дисертаційному дослідженні наукові положення та практичні рекомендації, з урахуванням досягнутого ними рівня новизни, є основою для вирішення практичних завдань, пов'язаних із впровадженням комплексного, інституціонального й організаційно-функціонального підходів (для визначення парадигми еволюційної зміни інститутів суспільства, державної влади та правової системи у сфері зміцнення соціальної безпеки загалом і безпеки особистості зокрема), а також удосконаленням правового, організаційного й економічного механізмів публічного управління безпекою особистості. Усе це свідчить про певний внесок здобувача у теорію та практику вітчизняної інституціональної системи публічного управління безпекою особистості в Україні та сприяє вирішенню існуючих проблем у цій сфері з позиції забезпечення її сталого розвитку.

4. Теоретична та практична значимість результатів дослідження

Аналіз результатів, одержаних дисертантом, дозволяє позитивно оцінити теоретичне значення його роботи для подальшого розвитку державної політики в контексті забезпечення безпеки особистості через діяльність державних і недержавних інституцій. Теоретичні положення роботи дозволи: 1) уточнити соціальні принципи, фактори і механізми забезпечення безпеки особистості в системі публічного управління (с. 47-56); 2) узагальнити європейський досвід формування, реалізації та вдосконалення публічного управління безпекою особистості, а також пропозицій щодо можливості визначення перспектив його подальшого розвитку та запровадження в Україні в контексті сталого розвитку (с. 185-195); 3) визначити особливості реалізації соціального захисту особистості в системі забезпечення безпеки в умовах стабільного розвитку (с. 60-70).

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що сформульовані теоретичні положення, висновки і практичні рекомендації цілком придатні для використання науковцями та зацікавленими фахівцями-практиками. Основні положення та висновки дисертації стануть у нагоді в навчальному процесі при підготовці підручників, навчальних і навчально-методичних посібників; у роботі структурних підрозділів органів публічної влади, особливо державних структур, які опікуються проблемами реалізації соціальної політики, а також у практичній роботі при розробці програм розвитку сфери безпеки особистості. Крім того, результати роботи можуть бути використані при створенні концепції, стратегії, структурно-функціональної організації та інституційного забезпечення управління в соціально-економічних системах у руслі ідеї їх сталого розвитку. У цьому контексті автор слушно пропонує застосування комплексного підходу до визначення безпеки особистості.

Теоретичні положення та наукові результати дослідження використано в роботі кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту навчально-науково-виробничого центру Національного університету

цивільного захисту України при здійсненні підготовки магістрів у сфері публічного управління та адміністрування (акт упровадження № 6 від 16.10.2022.).

Результати дослідження знайшли застосування в науково-прикладних дослідженнях та аналітичній практиці, у діяльності органів державної влади України:

– Департаменту соціального захисту населення Харківської обласної державної адміністрації (Додаток Б);

– Департаменту соціальної політики Управління з соціальних питань Харківської міської ради Харківської області (Додаток В).

5. Оцінка повноти викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях та рефераті

Обґрунтованість та достовірність положень, рекомендацій, висновків дисертаційної роботи Б.М. Цимбала підтверджується їх апробацією на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях, а також публікацією наукових праць у вітчизняних та зарубіжних фахових наукових виданнях.

Основні положення та наукові результати дослідження викладено в 31 науковій праці, зокрема у двох монографіях, з яких одна одноосібна; у 16 статтях, що входять до переліку фахових видань, 5 статтях у зарубіжних наукових виданнях. Крім того, серед публікацій, які додатково відображають наукові результати дисертації, 8 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій різного рівня.

Загальний обсяг публікацій, що належать особисто здобувачу, становить понад 31,5 авт. арк., які відповідають стандартам, установленим МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням. За своїм змістом реферат повною мірою відображає основні положення дисертації. Висвітлені в ньому результати проведеного дослідження є ідентичними

основним положенням дисертаційної роботи.

Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 338 сторінок і містить 13 таблиць та 10 рисунків.

6. Відповідність дисертації паспорту спеціальності

Дисертація Б.М. Цимбала на тему “Механізми публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України” відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, а саме пунктам паспорта спеціальності:

- організаційний, правовий, ресурсний і інші види механізмів державного управління;
- цільові, функціональні, організаційні й інші складові механізмів державного управління на центральному, регіональному, галузевому рівнях, у різних сферах суспільного життя.

7. Дискусійні положення і зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження Б.М. Цимбала в цілому оцінюється позитивно, водночас слід вказати на окремі дискусійні положення наукового доробку та висловити деякі зауваження і пропозиції:

1. У розділі 1 дисертації потребує уточнення позиція автора щодо можливості застосування інструментів, з одного боку, публічного управління, а з другого – державного регулювання у сфері безпеки особистості (с. 194, 201). Не зовсім зрозуміло, яким чином здобувач розрізняє ці поняття.

2. У роботі слушно обґрунтовано застосування комплексного підходу до визначення безпеки особистості (с. 84, 334 тощо). Багато аргументів надано на користь зміцнення такої безпеки, яка підпорядковується соціальній і національній безпеці. Однак автор не визначає механізми активізації самої людини до забезпечення системи соціальної безпеки та мотивації її залучення до цього процесу.

3. Автором оцінено стан результативності дії організаційного й економічного механізмів публічного управління безпекою особистості в

контексті забезпечення сталого розвитку України в розрізі основних складників (с. 155-179). Проте значна їх кількість не знайшла відображення в запропонованих заходах щодо оновлення Стратегії національної безпеки «Безпека людини – безпека країни» (2020 р.), Стратегії людського розвитку (2021 р.).

4. На с. 160–170, 305–320 дисертації справедливо зазначено, що чинне законодавство України у сфері безпеки особистості потребує доопрацювання. Адже воно не повною мірою визначає її організаційне, інформаційне й економічне підґрунтя, а тому не надає можливості для комплексного оцінювання діяльності органів державної влади в напрямі забезпечення такої безпеки. Однак з метою уникнення розпорошеності в сприйнятті дослідницького матеріалу вважаємо за доцільне об'єднати авторські пропозиції в межах одного підрозділу дисертації.

5. Дисертантом визначені особливості розвитку організаційного та економічного механізмів публічного управління у сфері безпеки особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України, задля оцінювання стану інституційної реалізації яких запропоновано застосовувати ключові показники ефективності (с. 328-329). Разом із тим, слід уточнити, чи є можливим визначення ефекту застосування цих показників на регіональному рівні.

У той же час, висловлені зауваження носять переважно рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації. Вони не знижують наукової та практичної цінності отриманих результатів, а лише окреслюють напрями подальших наукових розробок.

8. Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Б.М. Цимбала присвячене актуальній темі, виконане на високому теоретичному та науково-методологічному рівні, має науково-практичні рекомендації щодо напрямів удосконалення механізмів публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України. Структура, основний зміст дисертації та висновки відповідають завданням дослідження. Результати дослідження повною мірою

представлені в авторських публікаціях. Мова та стиль викладеного чітко та логічно відображають досліджувану проблематику. Дисертаційна робота оформлена згідно з чинними вимогами.

На підставі зазначеного вважаємо, що дисертаційна робота на тему “Механізми публічного управління безпекою особистості в контексті забезпечення сталого розвитку України” відповідає вимогам пунктів 6-9 “Порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1197, а саме є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі науки державне управління, що розв’язують конкретну наукову проблему, а її автор – Цимбал Богдан Михайлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Опонент:

завідувач аспірантури та докторантури

Національного авіаційного університету,

доктор наук з державного управління, професор

А. Лелеченко

Анжела ЛЕЛЕЧЕНКО

підпис гр.

з а с в і д ч у ю

Вчений секретар

Національного авіаційного університету

А. Лелеченко

